

Preek Breukelen

d.d. 14 december 2014, 3^e Advent
Jesaja 65:17-25 & Lucas 1:5-25

*“Wolf en lam zullen samen weiden,
Een leeuw en een rund eten beide stro”*

Gemeente van Jezus Christus,

Wat wordt ons gegeven met de geboorte van Jezus? Wat ontvangen wij in de kribbe in de stal van Bethlehem? Vandaag op de derde advent stellen we deze vragen voor de derde keer. Samen met de kindernevendienst zijn we op zoek naar de betekenis, of betekenissen, van Kerst. Als antwoord op deze vragen hebben we tot nu toe de liefde besproken en de aandacht. Vandaag staat het geduld centraal. *Geduld is een schone zaak*, zo zeggen wij in de volksmond. Maar hoe lang moet geduld duren? Wanneer we de Bijbel lezen, weten we al voor de geboorte van Jezus over het oneindige geduld van God. Zijn volk dat keer op keer de goede wegen verlaat en eigen verlangens volgt, laat Hij niet los. Het gaat Hem ter harte wanneer het volk wegen kiest die alleen maar ellende voortbrengen; doodlopende wegen. En telkens slaat Hij in die geschiedenis van de mensheid een kleine bron van nieuwe toekomst. God is geduldig. Maar ook van de mens wordt geduld gevraagd. Geduld om wat geplant is te laten groeien. Geduld om Gods toekomst een kans te geven.

Ik ben niet zo'n geduldig mens. Toen ik een kind was, kreeg ik op verjaardagen wel eens van die bouwpakketten waar je een auto mee kon maken of een boot of een vliegtuig. Die ontzettend kleine elementen moest je dan eerst uit zo'n raamwerkje peuteren en van elkaar losmaken. Vervolgens moesten al die stukjes op de juiste plek aan elkaar gelijmd worden waarbij ik stevast te veel lijm gebruikte en als alles dan gedroogd was kon je het bouwwerk gaan schilderen. Vroeger noemde ik dat verven. Maar bij mij kreeg het bouwwerk nooit de tijd om goed te drogen voor het schilderen want alles moest toch wel binnen twee uur in elkaar zitten. Mijn moeder heeft veel bewaard van mijn spullen van vroeger. Ik kan u vertellen dat er geen modelvliegtuigjes, modelautootjes of modelbootjes tussen zitten.

Ik ben geen geduldig mens. Zelfs niet met het klimmen der jaren. In mijn vorige gemeente, mijn eerste gemeente, werd ik het eerste anderhalf jaar volgens de regels begeleid door een oudere predikant. Je probeert in zo'n gemeente het een en ander neer te zetten, mensen verder te helpen in de theologie, een gemeente verder te brengen in de liturgie. Maar dat gaat mij nooit snel genoeg. Toen ik mijn begeleider dat probleem voorlegde, de vraag stelde waarom de gemeente zo langzaam te veranderen is, verder te brengen is, was zijn antwoord: *'Harold, jij zaait. Het oogsten zal op zijn vroegst door jouw opvolger gebeuren. Heb geduld.'* Dat heb ik echt moeten leren, om van het ongedurige en het ongeduldige af te komen. En gelukkig heb ik er nu helemaal geen last meer van.

Onze lezing uit Lucas is een lezing die we niet ieder jaar horen; de aankondiging van de geboorte van Johannes de Doper. Er is dan ook maar één evangelie dat aandacht geeft

aan deze geboorte. In de andere evangeliën is Johannes de Doper er gewoon. Geen Zacharias, geen Elisabeth, en ook rust voor de engel Gabriël. En juist wanneer één evangelist een verhaal wel heeft, zal daar een reden voor zijn. Wat wil Lucas met dit verhaal? Wanneer je zijn evangelie bestudeert, valt op dat hij de nadruk legt op het feit dat het heil begint in Israël, maar ook in één adem duidelijk maakt dat het bedoeld is voor heel de wereld. En om het nog scherper te zeggen: alles concentreert zich op de tempel in Jeruzalem. Waar begint zijn evangelie? In de tempel van Jeruzalem waar Zacharias na loting dienst heeft als priester. En waar eindigt zijn evangelie? Daar lezen we dat Jezus zijn leerlingen zegent en opstijgt naar de hemel. De leerlingen keren terug naar Jeruzalem en zijn iedere dag in de tempel te vinden waar zij God loven. Het hele verhaal van Lucas wordt dus omvat door de tempel. Het vindt plaats binnen Gods ruimte. Vorige week lasen wij over de zalving van David tot koning over Israël en toen vertelde ik dat het hele gebeuren plaatsvond binnen een offermaaltijd. De hele omwenteling van de ene koning naar de andere koning ging niet via een wereldse machtsovername maar vond plaats tijdens een heilig ritueel. En dit leert mij telkens opnieuw dat als wij verandering zoeken, als wij hoop zoeken of toekomst zoeken, dat we daarvoor de heilige ruimte van God moeten zoeken. Bij Hem vinden we toekomst.

Eerst Israël, dan de wereld. Enige tijd geleden hadden wij hier een lezing over antisemitisme waarin de spreker het ook had over de term ‘uitverkoren’. Altijd een beetje een lastige term omdat het bijna zoiets zou kunnen hebben van het lievelingskind en de rest van de wereld doet er niet toe. En hij gaf een mooie uitleg. God heeft het eerst geprobeerd met de hele wereld en dat werd chaos. Toen heeft hij Abraham geroepen en het volk dat daaruit voortkwam *uitverkoren*. Maar dat uitverkoren zijn is niet een eretitel, het is juist een opdracht. Door God uitverkoren zijn om zijn toekomst gestalte geven, of, zoals tegen Abraham gezegd werd, dat in hem alle volken gezegend zullen worden. Het uitverkoren zijn staat dus ten dienste van de mensheid, ten dienste van de toekomst van de wereld, niet ten dienste van het volk zelf. Hetzelfde geldt voor ons. Wij noemen ons, zelfs in de apostolische geloofsbelijdenis, de gemeenschap der heiligen. Die titel hebben wij meegekregen. We dragen geen aureool en we verdienen ook echt niet de eer van het braafste jongetje van de klas. We zijn heilig, we zijn apart gezet voor een bepaald doel, namelijk: handen en voeten te geven aan Gods toekomst, tot zegen te zijn voor de mensheid, voor de wereld. En daarbij zijn wij schatplichtig aan Israël. Met Israël is God begonnen, van daaruit gaat het heil naar de wereld en daarin hebben wij een rol, ontvangen in Christus.

Eerst Israël en dan de wereld. Het zit eigenlijk al in het begin van het evangelie. We hebben niet één geboorteverhaal maar we hebben twee geboorteverhalen. Eerst Johannes, dan Jezus. Onze lezing van vandaag begint met de woorden: *Toen Herodes koning van Judea was*. Hoofdstuk 2 van Lucas, waar de geboorte van Jezus besproken wordt, begint met de alom bekende woorden: *In die tijd kondigde keizer Augustus een decreet af dat alle inwoners van het rijk zich moesten laten inschrijven. Deze eerste volkstelling vond plaats tijdens het bewind van Quirinius over Syrië*. In die twee beginstukjes zie je al het Israël eerst en dan de wereld. Bij de geboorte van Johannes wordt gefocust op Judea waar Herodes koning van is. En wanneer Jezus geboren wordt, komt de wereld in beeld. De wereld? Dat is toch alleen het Romeinse rijk als je spreekt over keizer Augustus? In die tijd was de wereld de bekende wereld. En dat was het Romeinse rijk. Zo simpel is het. En als je dat beeld dus helder hebt, dan wordt

misschien ook duidelijk waarom Elisabeth zo'n oude vrouw is en Maria nog bijna een kind. Het is Elisabeth die in mijn ogen staat voor Israël, het oude volk van God dat al eeuwen en eeuwen gebukt gaat onder buitenlandse overheersers en binnenlandse herders dat het zichzelf afvraagt of al die oude woorden van God ooit werkelijkheid zullen worden, of er ooit een messias zal zijn zoals beloofd. Een nieuwe koning David of een mensenzoon die vrijheid brengt en vrede, het volk weer laat ademen? En Maria, het kind, is beeld voor de wereld, nog maagdelijk in de ontmoeting met God maar binnen afzienbare tijd bevrucht met zijn Woord dat vlees zal worden.

Zacharias heeft dienst in de tempel waar de engel Gabriël aan hem verschijnt. Gabriël, de gabber van God, die hem vertelt dat hij een kind zal krijgen dat het volk, Israël dus, voorbereidt op de Heer. Hij wordt een wegbereider en zal velen van zijn volk tot geloof brengen. Maar ze waren toch al gelovig? Nou, binnen ieder geloofssysteem, of het nou synagoge, moskee of kerk is, kan de stoffigheid verblinden voor de werkelijke kracht van het geloof, voor de werkelijke boodschap van liefde en toekomst. In dat stoffige systeem treden Johannes de Doper en Jezus op met een boodschap tot terugkeer tot de kern. De evangelist Matteüs laat dan ook Johannes de Doper en Jezus dezelfde boodschap verkondigen: *bekeert u en geloof het evangelie, geloof de goede boodschap, het koninkrijk is nabij*. Nou is het een prachtig bericht dat Gabriël brengt, maar Zacharias gelooft het niet zo. Begrijpelijk gezien de leeftijd die hij en zijn vrouw inmiddels hebben bereikt. En daarmee doet het verhaal ook meteen denken aan Abraham en Sarah die op hoge leeftijd nog het bericht krijgen van de geboorte van een zoon. Omdat Zacharias het niet gelooft, wat wij heel begrijpelijk vinden, zal hij tot de geboorte van Johannes stom zijn en niet kunnen spreken. Het lijkt wel een soort straf. Het heeft natuurlijk betekenis dat Lucas dit zo opschrijft. En die betekenis kunnen we alleen maar raden, maar ik versta hem als volgt.

Het verhaal speelt zich af in de tempel, in de heilige ruimte van God. Dat zou toch de plek moeten zijn waar het onmogelijke niet voor het onmogelijke gehouden wordt. Zacharias echter meet de mogelijkheden af naar aardse maatstaven. Ze zijn te oud. Toekomst is er niet. Er is geen vruchtbaarheid meer voor een andere werkelijkheid, voor een wereld andersom. Het is niet mogelijk. Punt. Maar de engel spreekt, Gabriël, die voortdurend in de nabijheid van God is. Maar ook de oude woorden spreken, Wet en Profeten, het Woord van God. Het spreekt voortdurend over een nieuwe wereld, een nieuwe hemel, een nieuwe aarde. *Wat vroeger was raakt in vergetelheid*. Het zijn die woorden die ook wij aangereikt krijgen. Wij, de gemeenschap der heiligen, in de heilige ruimte van God. Maar in hoeverre geloven wij het? Geloven we dat een nieuwe werkelijkheid mogelijk is? Geloven we dat we in Christus een weg naar nieuwe toekomst hebben ontvangen? Of laten we ons ook leiden door de wetten van natuur en de overmacht van het schijnbaar onvermijdelijke en onveranderlijke? Ach, wat zullen wij? Wat kunnen wij? We doorstaan en hopen dat het hiernamaals beter is. Maar als de kerk het niet meer gelooft, dan kan de kerk beter haar mond houden. Dan hebben we niets meer te zeggen. Dan zijn we stom en kunnen we niet meer spreken.

Geduld is een schone zaak. Ook in de kerk en het geloof is dat soms lastig. We zitten niet enkel in heilige ruimtes en hemelse sferen. We leven midden in deze wereld, zijn onlosmakelijk deel van deze wereld. Daar moet het tenslotte ook gebeuren. Wij trekken ons niet terug uit de wereld, maar zijn geheiligd om deze wereld ten goede te

veranderen. Maar omdat we deel zijn van deze wereld ervaren we ook dat verandering niet snel gaat. En waar wij geen verandering zien, verliezen we makkelijk het vertrouwen. En waar we het vertrouwen verliezen, verliezen we het geduld. Als God dan beloften geeft, wanneer worden die dan waar? En hoe kunnen zowel Johannes als Jezus de nabijheid van Gods koninkrijk verkondigen terwijl we tweeduizend jaar later daar nog zo bar weinig van zien?

Eigenlijk speelt zich alles in een cirkel af. God is geduldig met de mens en slaat af en toe een bron van toekomst op ongedachte, onverwachte tijden en plekken. De mens vat moed en krijgt hoop op nieuwe toekomst. Maar staande in de wereld moet de mens geduld hebben om ook daadwerkelijk die toekomst te zien groeien. Maar de mens verliest het geduld en verliest het vertrouwen waardoor het koninkrijk van God nog langer op zich laat wachten. Het koninkrijk is namelijk niet iets wat los van de mensen ontstaat. Ieder koninkrijk heeft onderdanen. Het koninkrijk wordt mede gevormd door ons. Als wij daadwerkelijk geloof hechten aan wat ons in de heilige ruimte wordt verteld, als wij ons omkeren en de goede boodschap geloven dan zal er daadwerkelijk wat veranderen. Niet morgen maar gaandeweg. Het vraagt geduld maar nieuwe toekomst zal aanbreken. *Wolf en lam zullen samen weiden, Een leeuw en een rund eten beide stro.* Zo heeft God beloofd.

In de Naam van de Vader, de Zoon en de heilige Geest. Amen.